

ПРАВОВА ТА КОНЦЕПТУАЛЬНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПОНЯТЬ «НАУКОВЕЦЬ» І «ВЧЕНИЙ» У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ¹

Дослідження присвячене аналізу правових і концептуальних аспектів використання понять «науковець» і «вчений» у сучасному науково-технічному дискурсі. У роботі підкреслюється, що ці терміни нерідко використовуються як взаємозамінні, однак у правовій сфері та професійному середовищі вони мають різні значення. «Науковець» трактується як широке поняття, що охоплює всіх фахівців, залучених до дослідницької діяльності, незалежно від рівня їхньої кваліфікації чи конкретної галузі науки. У свою чергу, «вчений» є більш вузьким поняттям, яке акцентує увагу на глибині теоретичних знань, здатності до самостійного проведення наукових досліджень та внеску у фундаментальні або прикладні наукові досягнення.

Особливу увагу в роботі приділено аналізу термінології в контексті нормативних актів України, таких як Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Закон України «Про вищу освіту» та Етичний кодекс ученого України. У цих документах поняття «вчений» має чіткіше визначення, оскільки воно пов'язане з наявністю відповідних наукових ступенів (кандидат наук, доктор наук) і вчених звань (доцент, професор). Водночас, термін «науковець» законодавчо не визначений, що створює певну термінологічну невизначеність і може ускладнювати правозастосування у сфері науки та освіти.

Важливим аспектом дослідження є також порівняльний аналіз міжнародної практики. У різних країнах підходи до використання цих понять можуть суттєво відрізнятися. Наприклад, у Великій Британії та США найбільш поширеним є термін «researcher» (дослідник), який охоплює осіб, що працюють у науковій сфері, тоді як «scientist» вживається переважно щодо представників природничих наук. У Франції та Німеччині диференціація подібних термінів також відбувається через контекст, з урахуванням національних традицій та академічних стандартів.

Крім того, у дослідженні розглянуто питання професійної кваліфікації та академічної кар'єри вчених і науковців в Україні. Відсутність уніфікованого визначення терміну «науковець» у нормативних актах може впливати на офіційний статистичний облік, систему фінансування наукових досліджень, визначення кваліфікаційних вимог та структуру академічної кар'єри. Введення чітких юридичних критеріїв для диференціації понять «науковець» і «вчений» дозволило б усунути термінологічні розбіжності та сприяти ефективнішому правовому регулюванню сфери наукової діяльності.

У підсумку, дослідження підкреслює необхідність удосконалення нормативно-правового регулювання в Україні, що стосується визначення понять «науковець» і «вчений». Важливо розробити єдину концепцію термінології, яка відповідатиме сучасним тенденціям розвитку науки і враховуватиме міжнародний досвід. Впровадження таких змін сприятиме підвищенню прозорості у сфері наукової діяльності, вдосконаленню кадрової політики у наукових установах і закладах вищої освіти, а також забезпеченню більш чіткого механізму правозастосування у сфері науки й освіти.

Ключові слова: науковець, вчений, науково-технічна діяльність, вчене звання, науковий ступінь, науковий працівник, науково-технічний працівник.

¹ Статтю підготовлено в межах фундаментальної теми «Правові механізми нової науково-дослідницької інфраструктури» № 0121U113768, 2025 р.

Постановка проблеми. В українському науковому просторі проблема диференціації понять «науковець» і «вчений» набуває особливого значення через особливості правового регулювання, суспільного сприйняття науки та системного впливу науково-технічної діяльності на економіку і розвиток країни. Ці два поняття часто використовуються як синоніми, однак їхні концептуальні відмінності мають важливі наслідки для регулювання трудових відносин, грантової політики та статусу наукових працівників. У законодавстві України, зокрема в Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність», термін «науковець» використовується як загальне поняття для осіб, що займаються науковими дослідженнями, тоді як «вчений» частіше асоціюється із науковими ступенями, званнями та академічним статусом.

Проблема особливо актуальна для України через низький рівень фінансування науки, відтік кадрів і неоднозначність суспільного ставлення до ролі науки в сучасному світі. Відсутність чіткого розмежування цих понять у правовій та професійній площинах ускладнює формування національної стратегії розвитку науки, а також визначення чітких критеріїв для підтримки окремих категорій наукових працівників. Наприклад, у міжнародному контексті часто відбувається чітке розмежування між дослідниками (researchers), які займаються прикладними чи експериментальними дослідженнями, та вченими (scientists), які здебільшого працюють у сфері фундаментальних досліджень. В Україні це питання ще залишається відкритим і потребує як правового, так і суспільного обговорення.

Крім того, проблема ускладнюється відсутністю чіткої системи стимулювання молодих дослідників і науковців. У контексті сучасної України, де важливість інтеграції науки в економіку та суспільне життя зростає, недоліки в правовій диференціації та визначенні статусу суб'єктів науково-технічної діяльності можуть мати системні наслідки. Тому питання про те, як узгодити ці терміни з міжнародною практикою та водночас врахувати специфіку національної наукової системи, є надзвичайно актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій у галузі правової та концептуальної диференціації понять «науковець» і «вчений» у контексті сучасної науково-технічної діяльності вказує на те, що ці питання активно досліджуються як на міжнародному, так і на національному рівнях. Зокрема, вчені, такі як Р. Роберт і А. Рей [1], зосереджувалися на мовних та правових аспектах термінів у контексті науки і техніки, досліджуючи еволюцію концептів «науковець» і «вчений» в історичному та юридичному контексті. Інші дослідники, зокрема Дуден [2], займалися правовим визначенням і регулюванням термінів,

що стосуються академічної та наукової діяльності в різних країнах, і їх взаємозв'язок з законодавством.

Також науковці, такі як Shogakukan [3] і Treccani [4], розглядали юридичні аспекти термінів в контексті культурних і мовних традицій, що впливає на трактування цих понять у науково-технічній діяльності в різних країнах.

Загалом, можна зробити висновок, що міжнародні дослідження в основному зосереджені на правовій та мовній диференціації понять «науковець» і «вчений», що сприяє чіткішому розумінню їх ролі в сучасній науково-технічній діяльності на міжнародному рівні.

Метою статті є дослідження правової та концептуальної диференціації понять «науковець» і «вчений» у контексті сучасної науково-технічної діяльності, з акцентом на їх правове регулювання та вплив на розвиток науки і техніки в Україні та за її межами.

Виклад основного матеріалу. Поняття «науковець» і «вчений» є фундаментальними категоріями в контексті дослідження науково-технічної діяльності, але їх відмінності та схожості викликають концептуальні й термінологічні дискусії. У науковій та нормативній сферах України ці терміни часто застосовуються як синонімічні, що ускладнює їх диференціацію на рівні закону, освіти та суспільного сприйняття.

З погляду морфології, «науковець» є суфіксальним утворенням із компонентом «-ець», що позначає приналежність особи до певного роду діяльності — в даному разі науки. Це поняття акцентує на функціональній діяльності, на процесі проведення наукових досліджень. Слово «вчений» є субстантивованим прикметником, який вказує на носія знань або особу, яка досягла значних результатів у галузі науки. У сучасному контексті це поняття корелює з певним статусом, наприклад, визнанням через здобуття наукових ступенів чи звань, таких як кандидат або доктор наук.

Семантично «науковець» вказує на ширший спектр осіб, які займаються науковою діяльністю. Це можуть бути викладачі, аспіранти, наукові співробітники, що залучені як у фундаментальні, так і прикладні дослідження. «Вчений» же є терміном, який зосереджує увагу на авторитетності, професійних досягненнях і впливі особи в науковій спільноті. У суспільному дискурсі поняття «вчений» часто асоціюється з унікальними відкриттями, новаторськими підходами чи визначними науковими досягненнями.

Етимологічно в українській мові слово «вчений» походить від кореня «вч», що історично пов'язаний із знанням і навчанням, тоді як «науковець» є пізнішим утворенням, яке віддзеркалює професійно-функціональний характер науки як діяльності [5].

Світова практика розрізнення понять, аналогічних українським «науковець» та «вчений», демонструє певну неоднорідність, яка пов'язана як з лінгвістичними особливостями, так і з культурними та історичними традиціями.

В англійській мові розрізнення між «scientist» і «researcher» є ключовим. Термін «scientist» зазвичай стосується тих, хто займається природничими або технічними науками, і акцентує увагу на загальному статусі вченого як експерта в певній галузі. «Researcher» натомість позначає будь-яку особу, що займається дослідженнями, незалежно від їхньої сфери чи рівня академічного визнання. Це дозволяє охопити ширший спектр фахівців, включаючи аспірантів, молодих вчених та тих, хто працює в прикладних дослідженнях [6].

У французькій мові термін «scientifique» охоплює обидва значення, проте додаткові уточнення визначають роль особи. Наприклад, «chercheur» відповідає «researcher» і позначає тих, хто проводить дослідження, незалежно від їхньої дисципліни. Також існує розмежування за рівнем визнання: наприклад, «professeur» або «directeur de recherche» вказує на статус у науковій ієрархії. Таким чином, французька мова схильна до контекстуалізації термінів, що дозволяє уточнити роль і статус дослідника в системі [1].

У німецькій мові термін «Wissenschaftler» перекладається як «вчений» у широкому сенсі, охоплюючи представників як природничих, так і гуманітарних наук. Для опису конкретної діяльності використовується термін «Forscher», що відповідає «дослідник» або «науковець» у більш вузькому значенні. Як і у французькій, уточнення за статусом здійснюється через додавання титулів, таких як «Professor» або «Doktor» [2]. Цікаво, що «wissenschaftlich» також позначає «науковий», що демонструє тісний зв'язок між поняттями науки та дослідництва [2].

У китайській мові розрізнення понять менш очевидне, оскільки використовується один загальний термін «科学家» (kēxuéjiā), що перекладається як «науковець» або «вчений». Однак статус особи уточнюється через контекст або додаткові слова, наприклад, «研究员» (yánjiūyuán) означає «дослідник», а «教授» (jiàoshòu) позначає професора, що акцентує на академічному положенні [7].

Японська мова має схожу до китайської структуру. Терміни «科学者» (kagakusha) і «研究者» (kenkyūsha) позначають, відповідно, «вчений» і «дослідник». Як і в інших мовах, статус уточнюється через титули, наприклад, «博士» (hakase) для доктора наук [3].

Італійська мова використовує термін «scienziato» для позначення вченого як представника наукової

еліти, тоді як «ricercatore» відповідає досліднику, незалежно від його статусу. Існує також детальна класифікація відповідно до академічного статусу, наприклад, «professore» чи «dottore di ricerca» [4].

Таким чином, аналіз термінів у різних мовах показує, що більшість мов світу визнають розмежування між поняттями, що описують дослідницьку діяльність і статус у науковій спільноті. Українська мова має унікальну можливість уточнити правове й концептуальне значення понять «науковець» і «вчений», використовуючи досвід інших мов та адаптуючи ці поняття до власної правової та культурної традиції.

У контексті концептуального порівняння понять «науковець» і «вчений» важливо звернути увагу на їхні спільні й відмінні риси як у лінгвістичному, так і в правовому аспектах. Умовно ці поняття можна розглядати як такі, що частково перетинаються, але мають різні акценти в значенні.

Поняття «науковець» у українській мові акцентує на професійній діяльності, спрямованій на проведення досліджень. Це термін, що описує функціональну роль особи в науковій діяльності, незалежно від її академічного чи професійного статусу. Науковець може працювати як в університеті чи дослідницькому інституті, так і в приватному секторі, головна характеристика — участь у науково-дослідній роботі.

Натомість поняття «вчений» має ширше значення. Воно охоплює не лише участь у дослідженнях, але й визнання певного академічного або соціального статусу. Вчений — це особа, яка досягла значних успіхів у своїй галузі, зробила важливі внески у розвиток знань і здобула авторитет у науковій спільноті. Цей термін, як правило, передбачає високий рівень експертизи, наявність ступеня доктора наук або докторів філософії, а також офіційне визнання, наприклад, через звання академіка чи професора.

У сучасній науковій дискусії також формується позиція, яка враховує гендерні та узагальнені підходи до термінології. Люди, які займаються наукою, працюють над дослідженнями в наукових установах, висувають гіпотези, формують теорії, відкривають нові закони та речовини, називаються науковцями (чоловіки) або науковицями (жінки). Узагальнено для позначення таких осіб використовується термін учені.

Такий підхід дозволяє не лише гармонізувати термінологію з сучасними соціокультурними трендами, але й формує чітке розмежування між професійною діяльністю та суспільно-визнаним статусом. Водночас необхідно відзначити, що в українській правовій базі це розмежування поки не деталізовано. Використання гендерно чутливих термінів, зокрема «науковиця», залишається здебільшого неформальним і потребує більшої легалізації та стандартизації.

Врахування гендерного аспекту у формуванні понятійного апарату є важливим кроком до забезпечення рівності в науковій сфері. Це також сприятиме точнішому визначенню термінів у законодавстві та офіційних документах, що відображатиме реальні сучасної науково-технічної діяльності.

З точки зору правового регулювання, українське законодавство оперує великою кількістю термінів: науковець, вчений, учений, науковий працівник, науково-педагогічний працівник тощо, що створює проблеми тлумачення та застосування норм права.

У контексті науково-освітньої діяльності, терміни «вчене звання» та «науковий ступінь» мають різне значення і визначають різні аспекти академічного статусу, хоча часто можуть бути пов'язані з професійною діяльністю у науці. Зокрема, існує чітка різниця між ними, особливо в аспекті їхнього використання та правового регулювання.

Вчене звання — це офіційно присвоєний статус, що визначає професійну позицію особи в науково-освітній сфері. В Україні, зокрема, вчені звання, такі як «професор», «доцент», «старший дослідник» (ст.59 ЗУ «Про вищу освіту»), присвоюються через спеціальні вчені ради на основі ряду критеріїв, що включають досвід викладацької та наукової діяльності, публікації, рівень управлінської діяльності в наукових установах тощо [8]. Вчені звання, як правило, мають більше значення для оцінки освітньої та організаційної ролі особи в науці, а не тільки для підтвердження її наукових досягнень.

Науковий ступінь — це наукова кваліфікація, що отримується через успішний захист дисертації та підтвердження здатності особи проводити самостійні дослідження на високому рівні. У контексті України, наукові ступені включають «кандидат наук» і «доктор наук», причому перший ступінь є кваліфікацією для науковця, який починає свій шлях у науковій сфері, а другий — для тих, хто досяг високого рівня професійної експертизи в певній галузі. Наукові ступені здебільшого орієнтовані на здатність особи генерувати нові знання, створювати інновації та брати участь у розв'язанні складних наукових проблем.

Основна різниця між цими двома термінами полягає в тому, що вчене звання є маркером професійного статусу в межах освітньої та наукової структури, тоді як науковий ступінь свідчить про наукову кваліфікацію і досягнення в галузі досліджень. Вчене звання оцінює рівень наукової діяльності особи в рамках її педагогічної та адміністративної ролі, тоді як науковий ступінь підкреслює здатність до здійснення самостійних наукових досліджень.

Наприклад, Аналіз наказу Міністерства освіти і науки України № 13 від 14.01.2016 «Про затвердження Порядку присвоєння вчених звань науковим і на-

уково-педагогічним працівникам» [9], демонструє, що Україні існують критерії (вимоги) для присвоєння вчених звань, зокрема професора, доцента та старшого дослідника саме науковим чи науково-педагогічним працівникам. Також варто додати, що нормативно-правовий акт встановлює наступні критерії для набуття вищезазначених вчених звань: 1) наявності наукового ступеня (доктора філософії чи доктора наук); 2) наявності професійного досвіду в галузі науки чи наукового управління; 3) необхідна кількість наукових праць та публікацій чи вже наявне для деяких [9].

Таким чином, хоча ці терміни часто застосовуються разом і можуть стосуватися однієї й тієї ж особи, вони вказують на різні аспекти науково-освітньої діяльності. Вчене звання частіше вказує на адміністративний чи викладацький статус, тоді як науковий ступінь акцентує увагу на наукових досягненнях. Це важливо з точки зору правового регулювання, оскільки вчене звання та науковий ступінь мають різні умови для присвоєння та визначають різні рівні наукового та професійного визнання.

В Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність» поняття «вчений» чітко визначено як фізичну особу, що займається фундаментальними та (або) прикладними науковими дослідженнями, отримує наукові чи науково-технічні результати [10]. Це визначення підкреслює інтелектуальний аспект діяльності особи, спрямованої на отримання нових знань та їх подальше застосування в наукових чи технічних цілях.

Натомість, термін «науковець» в законодавстві України не має чіткого визначення. Відсутність визначення науковця у нормативних актах є певною прогалиною в правовому регулюванні, що ускладнює юридичне розрізнення між цим терміном та поняттям «вчений». Однак, «науковець» зазвичай використовується як загальний термін для опису осіб, що займаються науковою діяльністю, тобто це більш широка категорія, яка може включати в себе як вчених, так і тих, хто займається науково-педагогічною чи науково-технічною діяльністю.

Термін «науковий працівник» у вищезазначеному Законі України визначається як вчений, який має вищу освіту та відповідну кваліфікацію, і може працювати в наукових, науково-технічних, науково-педагогічних установах [10]. Водночас «науково-педагогічний працівник» — це особа, яка здійснює педагогічну та наукову діяльність, має відповідну кваліфікацію і займається науковою або науково-педагогічною діяльністю в університетах чи наукових установах [10].

Отже, хоча термін «науковець» не має чіткого юридичного визначення в Україні, він може бути використаний для позначення широкої категорії осіб,

що займаються науковою діяльністю. Відмінності між вченим і науковцем можуть проявлятися в специфічному контексті та ролях у науково-освітньому середовищі, але на законодавчому рівні чітких критеріїв для визначення кожного з них немає [11].

Висновки. Україна стикається із проблемою нормативного та концептуального розмежування цих понять, що створює перешкоди в офіційному статистичному обліку, законодавчому регулюванні та організації наукових програм. Недостатність диференціації впливає на визначення кваліфікаційних вимог, розподіл фінансування та структурування академічної кар'єри.

Для забезпечення єдності термінології в українському законодавстві, зокрема в контексті понять «науковець», «вчений», «науковий ступінь» та «вчене звання», необхідно впровадити низку рекомендацій, що дозволять усунути існуючі правові прогалини та забезпечити більш чітке правове регулювання.

Одним із основних кроків є чітке визначення та уніфікація термінів «науковець» і «вчений» в національних нормативних актах. Варто прописати в законодавстві, що ці терміни мають визначену правову

інтерпретацію, що дозволить уникнути непорозумінь і неточностей у правозастосуванні. У цьому контексті можна звернути увагу на досвід інших країн, де поняття, такі як «науковець», є більш широко використаними й мають чітке визначення (наприклад, у Німеччині та Франції).

Враховуючи, що в Україні існує чітке визначення «вченого», а поняття «науковець» не регламентоване, необхідно зафіксувати «науковця» як окрему категорію працівника, що охоплює всіх осіб, які займаються науковою діяльністю, не зважаючи на наявність чи відсутність наукових ступенів або вчених звань. Це дозволить уніфікувати документообіг у наукових установах і вищих навчальних закладах.

Важливо уточнити різницю між «науковим ступенем» і «вченим званням», оскільки на сьогодні ці два поняття в українському законодавстві часто змішуються. Науковий ступінь є підтвердженням наукової кваліфікації, в той час як вчене звання відображає досягнення науково-педагогічної діяльності. Варто більш чітко прописати ці критерії в нормативних актах, аби запобігти юридичній невизначеності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Robert, P., Rey, A. (2009). *Dictionnaire historique de la langue française*. Paris: Le Robert. URL: <https://www.lerobert.com/>
2. Duden. (2023). *Die deutsche Rechtschreibung*. Berlin: Bibliographisches Institut. URL: <https://www.duden.de/>
3. Shogakukan. (2023). *日本語大辞典 (Nihongo Daijiten)*. Tokyo: Shogakukan. URL: <https://www.shogakukan.co.jp/>
4. Treccani. (2023). *Vocabolario della lingua italiana*. Roma: Istituto della Enciclopedia Italiana. URL: <https://www.treccani.it/>
5. Словник української мови: у 20 т. / НАН України, Український мовно-інформаційний фонд. — Київ: Наукова думка, 2010—2022. URL: <http://sum.in.ua/>
6. Oxford English Dictionary Online. Oxford University Press. URL: <https://www.oed.com/>
7. A Chinese-English Dictionary. (2018). Peking: Peking University Press. URL: <https://www.pup.cn/>
8. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII, редакція від 05.03.2025, підстава - 4080-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
9. Про затвердження Порядку присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам. Міністерство освіти і науки України; Наказ, Порядок, Перелік [...] від 14.01.2016 № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0183-16#Text>
10. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
11. Етичний кодекс ученого України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09#Text>

REFERENCES

1. Robert, P., & Rey, A. (2009). *Historical Dictionary of the French Language*. Paris: Le Robert. Retrieved from <https://www.lerobert.com/> [in French].
2. Duden. (2023). *German Spelling Dictionary*. Berlin: Bibliographisches Institut. Retrieved from <https://www.duden.de/> [in German].
3. Shogakukan. (2023). *Nihongo Daijiten (Japanese Great Dictionary)*. Tokyo: Shogakukan. Retrieved from <https://www.shogakukan.co.jp/> [in Japanese].
4. Treccani. (2023). *Italian Language Vocabulary*. Rome: Istituto della Enciclopedia Italiana. Retrieved from <https://www.treccani.it/> [in Italian].

5. Slovnnyk ukrayins'koyi movy: u 20 t. (2010-2022). NAN Ukrayiny, Ukrayins'kyi movno-informatsiynyy fond. Kyiv: Naukova Dumka. Retrieved from <http://sum.in.ua/> [in Ukrainian].
6. Oxford English Dictionary Online. Oxford University Press. Retrieved from <https://www.oed.com/> [in English].
7. A Chinese-English Dictionary. (2018). Peking: Peking University Press. Retrieved from <https://www.pup.cn/> [in Chinese].
8. The Law of Ukraine «On Higher Education» dated 01.07.2014 No. 1556-VII, version dated 05.03.2025, based on 4080-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
9. On the Approval of the Procedure for Granting Academic Titles to Scientists and Scientific-Pedagogical Workers. Ministry of Education and Science of Ukraine; Order, Procedure, List of [...] of 14.01.2016 № 13. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0183-16#Text>.
10. On Scientific and Scientific-Technical Activities. Law of Ukraine of 26.11.2015 № 848-VIII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.
11. Ethical Code of the Ukrainian Scientist. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09#Text>.

MAKAROV MYKHAILO

Doctor of Philosophy (PhD), Research assistant of the
Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development
of NALS of Ukraine

LEGAL AND CONCEPTUAL DIFFERENTIATION OF THE TERMS «SCIENTIST» AND «SCHOLAR» IN THE CONTEXT OF MODERN SCIENTIFIC AND TECHNICAL ACTIVITIES

Problem setting. In the Ukrainian scientific space, the issue of differentiating the concepts of “scientist” and “scholar” gains particular significance due to the peculiarities of legal regulation, societal perception of science, and the systemic impact of scientific and technical activities on the country’s economy and development. These two terms are often used synonymously; however, their conceptual differences have important implications for regulating labor relations, grant policies, and the status of scientific workers. In Ukrainian legislation, particularly in the Law of Ukraine “On Scientific and Scientific-Technical Activities,” the term “scientist” is used as a general concept for individuals engaged in scientific research, while “scholar” is more often associated with scientific degrees, titles, and academic status.

The problem is particularly relevant for Ukraine due to the low level of funding for science, brain drain, and the ambiguous public attitude towards the role of science in the modern world. The lack of clear delineation between these concepts in the legal and professional spheres complicates the formation of a national strategy for the development of science, as well as the establishment of clear criteria for supporting specific categories of scientific workers. For example, in the international context, there is often a clear distinction between researchers, who engage in applied or experimental studies, and scientists, who primarily work in fundamental research. In Ukraine, this issue remains unresolved and requires both legal and societal discussion.

Analysis of recent research and publications in the field of legal and conceptual differentiation of the terms “scientist” and “scholar” in the context of contemporary scientific and technical activities indicates that these issues are actively explored at both international and national levels. In particular, scholars such as P. Robert and A. Rey have focused on the linguistic and legal aspects of these terms in the context of science and technology, investigating the evolution of the concepts of “scientist” and “scholar” in historical and legal contexts. Other researchers, including Duden, have addressed the legal definitions and regulations concerning academic and scientific activities in various countries, and their interconnections with legislation. Overall, it can be concluded that international research is primarily focused on the legal and linguistic differentiation of the concepts of “scientist” and “scholar,” which contributes to a clearer understanding of their roles in contemporary scientific and technical activities at the international level.

Purpose of research is to investigate the legal and conceptual differentiation of the terms “scientist” and “scholar” in the context of modern scientific and technical activities, emphasizing their legal regulation and impact on the development of science and technology in Ukraine and beyond.

Article’s main body. The differentiation between the terms “scientist” and “researcher” remains a subject of ongoing discussion in both linguistic and legal contexts. While in Ukrainian, the term “вчений” (scientist) originates from the root “вч,” historically associated with knowledge and learning, “науковець” (researcher) is a more recent formation that reflects the professional and functional nature of scientific activity [1]. In the global context, different languages and legal systems approach this distinction with varying degrees of specificity.

In English, the terms “scientist” and “researcher” are distinguished based on their scope of application. “Scientist” typically refers to individuals engaged in natural or technical sciences, emphasizing expertise within a particular field. Conversely, “researcher” is a broader term that includes individuals conducting studies across various disciplines, regardless of their level of academic recognition. This approach ensures inclusivity, covering doctoral candidates, early-career researchers, and professionals involved in applied research.

French terminology exhibits a similar distinction, where “scientifique” encompasses both meanings but requires additional clarifications to define an individual’s role. “Chercheur” corresponds to “researcher” and applies to anyone involved in research activities, irrespective of their scientific domain. Furthermore, hierarchical distinctions such as “professeur” or “directeur de recherche” indicate specific academic or research statuses, demonstrating the French system’s tendency toward contextualizing terms based on professional recognition.

Conclusions and prospects for development. The differentiation of terms related to scientific and research activities plays a crucial role in legal and academic discourse. The linguistic and legal distinctions between “scientist” and “researcher” not only reflect cultural and historical differences but also impact the regulatory framework governing scientific work. Future research should focus on standardizing these definitions across international legislation to ensure clarity in scientific and academic communications. Additionally, further comparative legal studies could contribute to refining terminology, enhancing cooperation between researchers and policymakers on a global scale.

Key words: scientist, scholar, scientific and technical activity, academic title, academic degree, research worker, scientific and technical worker.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Макаров М. В. Правова та концептуальна диференціація понять «науковець» і «вчений» у контексті сучасної науково-технічної діяльності. *Право та інновації*. 2025. № 1 (49). С. 55–61.